

XX років Об'єднання лемків

В грудні 1989 року вирішено створити Об'єднання лемків на рідній Лемківщині. На перших зборах 30 грудня 1989 р. ОЛ вибрало Засновне правління в складі: Теодор Гоч, з-к Михайло Донський, секретар Петро Шафран, члени: др Володимир Мокляк, Штефан Гладик, Петро Чухта, Теофіль Дубец і Євген Дзядош.

Засновне правління ОЛ zorganizувало 26 гуртків з 420 членами. Перший з'їзд одбився 9 листопада 1991 року в Сярах. На з'їзді вибрано 15-членну Головну управу ОЛ, яку очолив Василь Шлянта. Його заступниками стали: Штефан Гладик, Іван Фуджак, Петро Чухта, секретарьом - Петро Шафран, членами Президії: Володимир Мокляк та Олександр Маслей.

На тим з'їзді схвалено постанови, якими ГУ ОЛ керувалася протягом трирічної каденції. Найбільше праці ГУ ОЛ вложила в старання, жеби польска законодавча влада засудила депортаційну акцію «Вісла» як незаконну. По з'їзді в тій справі вислано листа до Президента РП Леха Валенси, маршалка Сейму РП Веслава Хшановского і прем'єр-міністра РП Яна Ольшевского. В петиції підкреслено, же Сенат РП в серпні 1990 року засудив акцію «Вісла» як незаконну.

Петиції були систематично писани до законодавчої і виконавчої влади Польщі і до Гельсінського комітету в Варшаві, наводжено в них ражучи приклади дискримінації лемків. В 1992 р. на Лемківській ватрі петицію ОЛ до Сейму і Уряду III РП в справі засудження акції «Вісла» і виправлення кривд підписало 2900 осіб. Тоту петицію з листами підписів переслано до Президента РП Леха Валенси, маршалка Сейму Веслава Хшановского і прем'єр-міністра Ганни Сухоцкой.

В вересні 1994 року в тій справі вислано письмо до Президента РП Леха Валенси, маршалка Сейму Юзефа Олекси, прем'єр-міністра РП Владислава Павляка, Економічного комітету Ради Міністрів, міністра майнових перетворень, міністра охорони середовища й лісництва, різних посольських клубів і вшитких послів з регіонів, в яких живют лемки.

В тим часі ОЛ zorganizувало кілька споткань послів Сейму РП з виборцями-лемками. Тоти збори одбивалися переважно в Устю Руским (од 1949 р. Горлицким).

Во Львові 8-го жовтня 1993 р. одбився Конгрес Президії СФЛ. Членами Президії вибрано Василя Шлянту і Петра Шафрана, а до

Контрольної комісії - Левка Галя.

Делегати Всесвітнього конгресу СФЛ во Львові схвалили звернення до Президента України Леоніда Кравчука й голови Верховной Ради України Івана Плюща, а тіж до Президента Польщи Леха Валенси в справі виправлення кривд, заданих депортованим українцем Польщи в роках 1945 - 1947. 8 листопада в Горлицях одбилося перше засідання членів СФЛ.

12.11.1994 р. одбився другий з'їзд ОЛ (33 гуртки, 603 членів). В з'їзді взяло участ 46 делегатів на вибраних 65 з гуртків ОЛ. Вибрано 7-особову Президію в складі: Василь Шлянта - голова, Штефан Гладик і Олександр Маслей - з-ки голови, Петро Шафран - секретар, Петро Васуля - скарбник, проф. Ростислав Жерелик і Петро Чухта - члени.

18 жовтня 1997 року в Горлицях одбився третій з'їзд делегатів, вибраних в 34 гуртках ОЛ з-посеред 720 членів. Головом вибрано Олександра Маслея, заступниками Ш. Гладика і А. Сокача, секретарьом А. Дубец, скарбником Ш. Клапика, а членами Б. Салея і П. Чухту. З'їзд прийняв ухвали, котри переслано до найвищих законодавчих і виконавчих органів Польщи.

Новообрана Президія ГУ ОЛ продовжує працю, започаткувану своїми попередниками. Веде систематичне старання о засудження акції «Вісла» як незаконной події з ей наслідками та зверненнялісів. Свідчат прототорізні переговори керівництва ОЛ з представниками уряду Польщи та парламентаріями: 22 грудня 1997 року в Горлицях проходила зустріч генерального секретаря Унії свободи М. Чеха з лемківском громадом, 5 лютого і 31 травня 1998 р. голова ОЛ О. Маслей провів розмову з Я. Пітником - міністром охорони середовища, природних ресурсів і лісництва. 9 червня в Варшаві Сейм РП і Міністерство скарбу організували конференцію, присвячену реприватизації, на котрій заступник голови ОЛ Ш. Гладик пояснив присутнім результат господарювання лісами підприємством „Lasu Państwowe” та подав правдиви причини їх спротиву звертання лісів лемкам - гіпотетичним власникам. 19 червня міністр Я. Шишко приїхав до Устя і спіткався в Уряді гміни з представниками ОЛ.

2.12.2000 В горлицким БВА одбився четвертий з'їзд Об'єднання лемків. З вибраних 58 делегатів в гуртках приїхало - 50 (95%). Головом ОЛ вибрано Штефана Гладика, з-ками: Івана Трохановского і Олександра Маслея, секретарьом - Богдана Салея, скарбником - Штефана Лукачина і Романа Климаша.

Об'єднання лемків дуже старань присвятило відвоюванню втраченого майна по акції "Вісла", поверненню метрикального родоводу Никифорові Дровняку, відновленню знищених давних лемківських цвинтарів, створенню лемківських радіопередач, поставленню пам'яткових дощок з погрудям Никифора на фронтових стінах церкви і Музею Никифора в Криницьі. Доповнено напис рідном мовом на надгробним пам'ятнику Никифора.

Завдяки 7-річним судовим розправам ОЛ 23.03.2003 р. Суд в Мушині повернув метрикальний родовід славному лемкові, малярю-самоуку Епіфанію Дровняку. 12.07.2003 р. одбилося урочисте посвячення пам'ятної бронзової таблиці - погрудя Епіфанія Дровняка - "Никифора" на стіні його Музею - віллі "Романівка" в Криницьі, яку понад 8 років адміністраційна влада не дозволила вставити при вході до музею і зажадала судового рішення. 9.05.2003 р. в Фльоринці урочисто перепоховано тлінни останки з могил колишніх жителів села, котри річка Мостиша вимивала од кількох років зо старого цвинтаря.

29 листопада 2003 р. в Горлицким Старостві обрадували делегати 5-го з'їзду ОЛ. На з'їзд в 38 гуртках з-посеред 900 членів обрано - 68 делегатів і майже вшитки приїхали. Головом ОЛ переобрано Штефана Гладика. Іван Трохановский і Василь Шлянта - з-ки голови, Мілько Гойсак - секретар, Штефан Лукачин - скарбник, Олександр Маслей і Яцко Ставиский - члени Президії.

3-го грудня 2006 р. одбився VI-ий З'їзд ОЛ. Приїхало 77 делегатів - 85 (91%) - з вибраних в 40 гуртках з 950 особовой організації. Делегати VI-го з'їзду обрали головну раду - Управу ОЛ, а ГУ вибрала Президію в складі: Штефан Гладик - голова, Іван Трохановский, Василь Шлянта, Штефан Клапик - з-ки голови, Еміль Гойсак - секретар, Штефан Лукачин - скарбник, Яцко Ставиский - член, О. Маслей, П. Чухта, А. Ксеніч, Р. Жерелик, П. Шафран, М. Келечава, А. Вев'юрка, П. Васуля, Ю. Лабівский, В. Гойсак, М. Пецух.

Об'єднання лемків од 1992 року видає кварталник «Ватра», свій пресовий орган. Вийшли з друку 68 номери, формат А-4, 28 сторінок. Журнал друкується систематично і терміново без подвійних чисел. Редакційним колективом керує Петро Шафран. В 1997 році видано едно спеціальне англійскомовне число «Ватри», а друге німецком мовою в 2004 р. Крім «Ватри» ОЛ випустило з друку

кілька різних видавництв: дві збірки віршів Стефанії Троханівской „Вербина” і „Мотиле” (1993), кольоровий фольдер Лемківських ватр. З нагоди 100-річчя від дня народження Никифора Дровняка надрукувано плакат Никифора, 8 різних карток з малюнками Никифора і книжечку «Никифор Дровняк». В 1997 році видано більший кольоровий фольдер Лемківських ватр і три види поштових листівок з Лемківських ватр в Ждині. Перевидано збірку пісень Ореста Гужи родом з Висови (2002). Видано збірку віршів „Звізды на скыбах” Якова Дудри (2002), „Наш лемко” (2001), „Лемківське весілля” (2007) в опрацюваню О. Маслея і В. Пилиповича, збірку віршів „Туга за тобом”, „Сьпіванкы од Яворины” (2006), збірку віршів „Зароснены стежки” Єви Млинарик-Гири (2008), „Tożsamość etniczno-kulturowa Łemków” - Joanna Olkuszka (2008), „Праці про говірки Лемківщини” Івана Зілинського (2008). Штороку видаються кольорови плакати і програми з нагоди Свята культури лемків в Ждині.

Члени Президіі ГУ ОЛ присвячували дуже часу організації Ватри. Штороку ватряне поле є краще приготоване, а програму свята організатори стараються досконалити. Ватра - то своерідна пленерова, тридньова і чисельно найбільша українська-лемківська культурна імпреза в Польщі, яка одбиватся кожного року в другій половині липня в Ждині. На Ватру приїжджат кілька тисяч глядачів, не тилько з Польщі, але тіж з різних держав і континентів. Дуже художних колективів і учасників приїжджат з України. То люде, яких насильно виселено з Лемківщини в 1945 році, та їх нащадки. Ждинська ватра одроджує лемківску культуру. Тот, хто приїхав перший раз на свято - приїжджат штороку. В тій імпрезі берут участ тіж представники найвищої влади Польщі, різних організацій, ОУП, СФУЛО, Товариства «Лемківщина» в Україні, СРУ Словаччини, СРІУ Сербії і Хорватії, ООЛ в США, ОЛ Канади.

Об'єднання лемків є членом-прихильником Об'єднання українців у Польщі, засновним членом Світової федерації українських лемківських об'єднань та членом Федерацийной унії європейских національних меншин. Веде співпрацю з українськими організаціями діаспори й України. Штефан Клапик є головою СФУЛО на Європейский континент.

П. Шафран